

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2007:2

Varallisuuskorotus sakotuksessa

OIKEUSMINISTERIÖN LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2007:2

Varallisuuskorotus sakotuksessa

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2007

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
21.2.2007

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Sakko ja varallisuus –työryhmä		Julkaisun laji Työryhmämietintö	
Puheenjohtaja Lena Andersson		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 15.12.2006	
Julkaisun nimi Varallisuuskorotus sakotuksessa			
Julkaisun osat Ehdotus hallituksen esitykseksi			
<p>Tiivistelmä Mietinnössä ehdotetaan, että varallisuuskorotuksen tekemisestä päiväsakon rahamäärään luovutaan.</p> <p>Sakotettavan varallisuus voi nykyisin korottaa päiväsakon rahamäärää. Varallisuuden arvioimisen ensisijaisena perusteena on sakotettavan viimeksi toimitetun verotuksen mukainen varallisuus. Varallisuusverolain kumoamisen johdosta verohallinto ei enää vuoden 2006 verotuksessa vahvista verovelvollisen verotettavaa varallisuutta. Verohallinnolta ei ole siten jatkossa kattavasti ja käyttökelpoisessa muodossa sähköisesti saatavissa sakotusta varten luonnollisen henkilön varallisuuden määrää ja arvoa koskevia tietoja.</p> <p>Esityksessä on lähdetty siitä, että jos varallisuuskorotus säilytettäisiin, sen käytännön toteuttamiseen liittyvät vaikeudet muodostuisivat jatkossa huomattaviksi. Omaisuuden arvostaminen käypään arvoon luotettavasti sakotustilanteessa olisi käytännössä lähes mahdotonta. Varallisuustietojen arvioinnin vaikeus ja riittävien kontrollikeinojen puute niiden tarkistamiseksi olisivat omiaan lisäämään sakkovilppiä. Tämä vähentäisi sakotusjärjestelmän uskottavuutta ja hyväksyttävyyttä kansalaisten piirissä.</p> <p>Varallisuuskorotuksen käytännön merkitys on muodostunut vähäiseksi. Myös eri tuloryhmien oikeudenmukaisen kohtelun kannalta varallisuuskorotuksen merkitys päiväsakon rahamäärään on suhteellisen pieni. Vaikka varallisuuskorotus poistetaan, varallisuuden tuotto vaikuttaa edelleen sakon määrään, koska pääomatulot otetaan huomioon päiväsakon rahamäärään vaikuttavina tuloina.</p> <p>Päiväsakon rahamäärää koskevasta rikoslain säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi maininta sakotettavan varallisuudesta. Samoin sakkovilppiä koskevasta rikoslain säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi maininta olennaisesti totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon antamisesta viranomaiselle sakotettavan varallisuudesta.</p> <p>Lain nykyisin edellyttämiä verotettavaa varallisuutta koskevia tietoja on saatavissa verohallinnolta päiväsakon rahamäärän vahvistamista varten lokakuun 31 päivään 2007 asti. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen vahvistamisen jälkeen ennen edellä mainittua ajankohtaa.</p>			
Avainsanat: (asiasanat) Rikosoikeus, seuraamukset, sakko, varallisuus			
Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 19/41/2006 OM042:00/2006			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2007:2		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466-554-4
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIE MINISTERIET

Utgivningsdatum
21.2.2007

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)	Typ av publikation Arbetsgruppsbetänkande		
Arbetsgruppen för böter och förmögenhet	Uppdragsgivare Justitieministeriet		
Ordförande Lena Andersson	Datum då organet tillsattes 15.12.2006		
Publikation (även den finska titeln) (Varallisuuskorotus sakotuksessa) Förhöjningen av böter på basis av förmögenhet			
Publikationens delar Förslag till regeringsproposition			
<p>Referat</p> <p>I betänkandet föreslås det att den förhöjning av dagsbotens belopp som görs på basis av den bötfälldes förmögenhet skall slopas.</p> <p>I dag kan den bötfälldes förmögenhet höja dagsbotens belopp. Till grund för förmögenheten skall i första hand läggas den bötfälldes förmögenhet enligt den senast verkställda beskattningen. Efter att förmögenhetsskattelagen har upphävts fastställer skatteförvaltningen inte längre den skattskyldiges beskattningsbara förmögenhet vid beskattningen för 2006. Från skatteförvaltningen fås således inte framöver i elektronisk form heltäckande elektroniska uppgifter om mängden och värdet av en fysisk persons förmögenhet för bestämmandet av böter.</p> <p>Utgångspunkten för propositionen är att det skulle uppstå betydande svårigheter i framtiden vid det praktiska genomförandet om förhöjningen bibehölls. I praktiken vore det så gott som omöjligt att värdera förmögenheten till det gängse värdet på ett tillförlitligt sätt när böterna bestäms. Svårigheterna att värdera förmögenhetsuppgifterna och de bristande kontrollmedlen skulle leda till ökat bötesfusk, vilket skulle minska bötessystemets trovärdighet och dess acceptans bland medborgarna.</p> <p>Förhöjningens praktiska betydelse har varit liten. Förhöjningens inverkan på dagsbotens belopp är av relativt liten betydelse också med hänsyn till en rättvis behandling av olika inkomstgrupper. Trots att förhöjningen slopas inverkar avkastningen av förmögenheten fortfarande på bötesbeloppet, eftersom kapitalinkomster skall beaktas som inkomster som inverkar på dagsbotens belopp.</p> <p>Det föreslås att omnämmandet av den bötfälldes förmögenhet stryks i bestämmelsen om dagsbotens belopp i strafflagen. Likaså föreslås det att omnämmandet av att den bötfällda ger en myndighet väsentligt osanna eller vilseledande uppgifter om sin förmögenhet stryks i bestämmelsen om bötesfusk.</p> <p>De uppgifter om en persons beskattningsbara förmögenhet som lagen förutsätter i dag kan fås av skatteförvaltningen för fastställande av dagsbotens belopp t.o.m. den 31 oktober 2007. Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har blivit stadfäst, före den ovan nämnda tidpunkten.</p>			
Nyckelord Straffrätt, påföljder, böter, förmögenhet			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-nummer, andra referensnummer) JM 19/41/2006, JM042:00/2006			
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2007:2		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466-554-4
Sidoantal	Språk finska	Pris	Sekretessgrad Offentligt
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriö asetti 15 päivänä joulukuuta 2006 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella varallisuusveron poistamisen aiheuttamat muutokset varallisuuden huomioon ottamiseen ja arviointiin päiväsakon rahamäärää vahvistettaessa.

Työryhmän tuli valmistella asian vaatimat muutokset rikoslain päiväsakon rahamäärää koskeviin säännöksiin sekä päiväsakon rahamäärästä annettuun asetukseen. Työryhmän tuli lisäksi arvioida muutostarpeet verohallinnon sekä poliisi- ja oikeushallinnon väliseen verotustietoja koskevaan tiedonluovutukseen mukaan lukien muutokset niin sanottuun sakkolaskuriin.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimitettiin lainsäädäntöneuvos Lena Andersson oikeusministeriöstä. Työryhmän jäseninä ovat toimineet ylitarkastaja Ilkka Lahti Verohallituksesta, erikoissuunnittelija Aulis Rantanen Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksesta, ylikomisario Heikki Seppä Helsingin kihlakunnan poliisilaitokselta ja kihlakunnansyyttäjä Mari Voutilainen Helsingin kihlakunnan syyttäjänvirastosta. Työryhmä otti nimekseen sakko ja varallisuus –työryhmä.

Työryhmän tuli saada ehdotuksensa valmiiksi 16 päivään helmikuuta 2007 mennessä.

Työryhmä on kokoontunut seitsemän kertaa.

Saatuun työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa kunnioittavasti mietintönsä oikeusministeriölle.

Helsingissä 21 päivänä helmikuuta 2007.

Lena Andersson

Ilkka Lahti

Aulis Rantanen

Heikki Seppä

Mari Voutilainen

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain 2 a luvun 2 §:n ja 16 luvun 6 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että varallisuuskorotuksen tekemisestä päiväsakon rahamäärää vahvistettaessa luovutaan.

Sakotettavan varallisuus voi nykyisin korottaa päiväsakon rahamäärää. Varallisuuden arvioimisen ensisijaisena perusteena on sakotettavan viimeksi toimitetun verotuksen mukainen varallisuus. Varallisuusverolain kumoamisen johdosta verohallinto ei enää jatkossa vahvista verovelvollisen verotettavaa varallisuutta. Verohallinnolta ei ole siten jatkossa kattavasti ja käyttökelpoisessa muodossa sähköisesti saatavissa sakotusta varten luonnollisen henkilön varallisuuden määrää ja arvoa koskevia tietoja.

Päiväsakon rahamäärää koskevasta rikoslain säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi maininta sakotettavan varallisuudesta. Samoin sakkovilppiä koskevasta rikoslain säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi maininta olennaisesti totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon antamisesta viranomaiselle sakotettavan varallisuudesta.

Lain nykyisin edellyttämiä verotettavaa varallisuutta koskevia tietoja on saatavissa verohallinnolta päiväsakon rahamäärän vahvistamista varten 31 päivään lokakuuta 2007 asti. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen vahvistamisen jälkeen ennen edellä mainittua ajankohtaa.

SISÄLLYSLUETTELO

SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	4
2.2 Varallisuusverolain kumoamisen vaikutukset sakotuksen kannalta	6
2.3 Varallisuus ja sakotus eräissä EU-maissa	8
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	9
3.1 Esityksen tavoitteet	9
3.2. Eri vaihtoehtoja varallisuuden ja sen arvon määrittämiseen sakotuksessa	9
3.2.1 Poliisi tai syyttäjä selvittäisi ja arvostaisi omaisuuden	9
<i>a) Kaikki varallisuus selvitettäisiin</i>	9
<i>b) Varallisuuden arvon rajan korottaminen</i>	10
<i>c) Verohallinnolle ilmoitettujen varallisuustietojen hyväksikäyttö</i>	10
3.2.2 Vaihtoehtona sakotettavan oma ilmoitus	12
3.2.3 Vaihtoehtona varallisuuskorotuksesta luopuminen	14
3.3 Työryhmän ehdotus	15
4. Esityksen vaikutukset	19
5. Asian valmistelu	19
6. Muita asiaan vaikuttavia seikkoja	19
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	21
1. Lakiehdotuksen perustelut	21
1.1 Rikoslaki	21
2 a luku. Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta	21
16 luku. Rikoksista viranomaisia vastaan	21
2. Voimaantulo	21
3. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	22
LIITE 1	24
Rinnakkaistekstit	24
rikoslain 2 a luvun 2 §:n ja 16 luvun 6 §:n muuttamisesta	24
BILAGA 1	26
Parallelltexter	26
om ändring av 2 a kap. 2 § och 16 kap. 6 § i strafflagen	26
LIITE 2	28
Valtioneuvoston asetus	28
päiväsakon rahamäärästä annetun asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta	28

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Varallisuusverolaki (1537/1992) kumottiin 1 päivänä tammikuuta 2006 voimaan tulleella lailla varallisuusverolain kumoamisesta (1141/2005). Varallisuutta ei enää veroteta vuoden 2006 verotuksessa. Marraskuun 1 päivän 2007 jälkeen viimeksi toimitettu verotus ei siten sisällä varallisuuden perusteella maksuunpantua veroa eikä varallisuustietoja.

Sakotuksessa varallisuuden arvioimisen ensisijaisena perusteena on rikoslain säännösten mukaan sakotettavan viimeksi toimitetun verotuksen mukainen varallisuus. Vain jos varallisuutta ei voida luotettavasti selvittää verotustiedoista, se tulee arvioida muun saatavan selvityksen perusteella. Asetuksella on tarkemmin säädetty, että varallisuutena otetaan huomioon sakotettavan verotettava varallisuus, jos se ylittää 85 000 euroa. Korotus on lisäksi suurempi, jos verotettava varallisuus ylittää 170 000 euroa. Varallisuusveron poistuminen johtaa siihen, että sakotusta ei enää jatkossa voida perustaa verotettavaa varallisuutta koskeviin tietoihin.

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1348/1999) 19 §:n mukaan verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa yksittäistapauksessa pyynnöstä verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille päiväsakon suuruuden määrittämistä varten. Tiedot voidaan antaa asianomaisen suostumuksetta myös teknisen käyttöyhteyden avulla. Tekniseen käyttöyhteyteen on oikeus- ja poliisihallinnon toimesta liitetty sakon määrän laskeva ohjelma. Tietojärjestelmää kutsutaan yleiskielessä ja myös myöhemmin tässä esityksessä sakkolaskuriksi.

Päiväsakkoja määräävät tuomioistuimet sekä rangaistusmääräysmenettelyssä poliisin kirjoittaman rangaistusvaatimuksen perusteella syyttäjät. Sakon määrääminen rangaistusmääräysmenettelyssä poikkeaa eräiltä osin muiden viranomaisten päätöksentekoa koskevasta menettelystä, esimerkiksi sosiaalietuuksien myöntämistä koskevasta harkinnasta. Muut viranomaiset tekevät hallinnonalansa hallintopäätökset lähtökohtaisesti toimistotyönä, jolloin muun muassa hakijan varallisuuden selvittämiseen voidaan varata aikaa. Valtaosa rangaistusmääräysmenettelyssä määrättävistä sakoista määrätään sen sijaan tieliikennerikoksista tai –rikkomuksista, jolloin poliisi kirjoittaa rangaistusvaatimuksen rikoksen tapahtumapaikalla, käytännössä poliisiautossa. Käytännössä poliisi lykkää vain poikkeustapauksissa rangaistusvaatimuksen kirjoittamista myöhempään ajankohtaan sakon määrään vaikuttavien seikkojen selvittämiseksi. Päiväsakon rahamäärän suuruuteen vaikuttavat seikat mukaan lukien mahdolliset varallisuustiedot tulee olla poliisimiehen käytettävissä välittömästi rangaistusvaatimusta kir-

joitettaessa. Tämä rajoittaa poliisin mahdollisuuksia selvittää sakotettavan varallisuustietoja.

Rangaistusvaatimukseen perustuvaa rangaistumääräystä antaessaan myös syyttäjän käytössä on sakkolaskurin tiedot. Sakotetun vastustaessa rangaistusvaatimusta maksukyvyyn arvioinnin osalta hänen tulee itse rangaistumääräysmenettelystä annetun lain 11 §:n 3 momentin mukaisesti toimittaa syyttäjälle selvitystä tuloistaan ja varallisuudesta. Syyttäjä voi myös tarvittaessa pyytää poliisia toimittamaan lisäselvitystä sakotettavan tuloista ja varallisuudesta.

Tuomioistuimissa sakkoja määrätään sekä suullisessa pääkäsittelyssä että oikeudenkäyntiä rikosasioissa koskevan lain (689/1997) 5 a luvun säännösten mukaisessa kirjallisessa menettelyssä. Suullista pääkäsittelyä varten tuomioistuimet tarkistavat sakotettavan tulo- ja varallisuustiedot sakkolaskurista ja tuomioistuimen on mahdollista myös käsittelyn kuluessa kysyä tai tarkistaa suullisesti sakotettavalta hänen tulo- ja varallisuustietonsa. Uudessa kirjallisessa menettelyssä tämä ei lähtökohtaisesti ole mahdollista. Käräjäoikeus voi kuitenkin kirjallisessakin menettelyssä erityisestä syystä kehottaa asianosaista toimittamaan oikeudelle kirjallisen lausuman käräjäoikeuden määräämistä asioista. Käräjäoikeus voi myös varata asianosaisille tilaisuuden suullisen lausuman antamiseen käräjäoikeuden kansliassa tai istuntopaikalla ROL 5 a luvun 3 §:n nojalla. Lain esitöiden (HE 271/2004 vp) mukaan joissakin tilanteissa voi olla perusteltua, että vastaajaa kuultaisiin juuri seuraamuksen määräämiseen vaikuttavista seikoista myös suullisesti. Vaikka lausumalla viitattaneen ensisijaisesti vankeusrangaistuksen määrää koskevaan harkintaan, säännös mahdollistaa ainakin lähtökohtaisesti myös päiväsakon rahamäärään liittyvien tulo- ja varallisuustietojen koskevan keskustelun tuomioistuimen ja syytetyn välillä myös kirjallisessa menettelyssä.

2. Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Päiväsakkojärjestelmä otettiin Suomessa käyttöön vuonna 1921 (130/1921). Päiväsakon rahamäärää vahvistettaessa on järjestelmän käyttöön otosta alkaen otettu huomioon sakotettavan päivätulon lisäksi hänen varallisuutensa. Varallisuuskorotuksen määrästä ei sen sijaan ennen nykyisten säännösten voimaan tuloa säädetty lailla tai asetuksella, vaan se perustui poliisin ohjeisiin (Seuraamuksen määräämisestä rangaistus- ja rikesakkomenettelyssä annettu poliisin käsikirja). Varallisuus arvioitiin käyvään arvoon ja sen määrän ja arvon ilmoitti sakotettava.

Rikoslain sakkoa koskevat säännökset uudistettiin vuoden 1999 sakkouudistuksessa osana rikoslain kokonaisuudistusta. Voimassa olevassa laissa päiväsakon rahamääräs-

tä säädetään rikoslain (39/1889) 2 a luvun 2 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa päiväsakon rahamäärästä (609/1999).

Rikoslain 2 a luvun 2 §:n 2 momentin mukaan sakotettavan varallisuus voi korottaa päiväsakkoa. Varallisuuden arvioimisen ensisijaisena perusteena on 3 momentin mukaan sakotettavan viimeksi toimitetun verotuksen mukainen varallisuus. Jos sakotettavan varallisuutta ei voida luotettavasti selvittää verotustiedoista, tai ne ovat olennaisesti muuttuneet viimeksi toimitetun verotuksen jälkeen, varallisuus voidaan arvioida muun saatavan selvityksen perusteella. Pykälän 4 momentin mukaan asetuksella säädetään tarkemmin varallisuuden huomioon ottamisesta.

Päiväsakon rahamäärästä annetun asetuksen 4 §:ssä säädetään, että jos sakotettavalla on verotettavaa varallisuutta vähintään 85 000 euroa, päiväsakon rahamäärää korotetaan 3 eurolla. Jos verotettavaa varallisuutta on vähintään 170 000 euroa, rahamäärää korotetaan 6 eurolla.

Myös varallisuuden tuotto vaikuttaa päiväsakon rahamäärään, koska sakotettavan tuloina otetaan huomioon päiväsakon rahamäärästä annetun asetuksen 1 §:n mukaan sekä ansio- että pääomatulot.

Asetuksen 1 §:n 2 momentin 4 kohdan nojalla varallisuusvero vähennetään muiden verojen tapaan sakotettavan (brutto)tuloista laskettaessa hänen nettotulojaan.

Vuoden 1999 sakkouudistuksen eräänä tavoitteena oli luoda mahdollisimman luotettava ja summaariseen sakotusmenettelyyn soveltuva järjestelmä sakotettavan tulo- ja varallisuustietojen tarkistamiseksi. Omaan ilmoitukseen perustuvassa aikaisemmassa järjestelmässä tulo- ja varallisuustietojen valehtelun (sakkovilpin) arvioitiin olevan hyvin yleistä. Koska samalla siirryttiin bruttotuloihin perustuvasta sakotuksesta nettotuloihin perustuvaan sakkojärjestelmään, sakotuksessa tarvittiin myös tietoja sakotettavalle maksuunpannuista veroista. Näiden syiden vuoksi uudistuksessa tulojen ja varallisuuden arvioimisen ensisijaiseksi perusteeksi säädettiin verotustiedot.

Sakotuksessa varallisuuden arviointi perustuu nykyisin verotustietoihin sekä huomioon otettavien varallisuuslajien että varallisuuden arvostuksen kannalta (verotettava varallisuus). Sakotuksessa otetaan siten huomioon vain omaisuuslajit, jotka ovat veronalaisia, ei sen sijaan verovapaata omaisuutta. Omaisuus myös arvostetaan siihen arvoon, joka sille varallisuusverotuksessa annetaan (verotusarvo). Verotettava varallisuus tarkoittaa nettovarallisuutta, jolloin varallisuudesta on vähennetty verotuksessa hyväksytyt vähennykset (esimerkiksi lapsivähennys) sekä velat.

Oikeustilastoista ei ole saatavissa tietoja varallisuuden vaikutuksesta päiväsakon rahamäärään. Varallisuuskorotusta koskevia tietoja ei ole saatavissa myöskään oikeus-

hallinnon täytäntöönpanorekistereistä, koska sakon täytäntöönpanoa varten on tarpeen rekisteröidä vain päiväsakkojen lukumäärä ja sakon kokonaisrahamaäärä. Poliisin arviota mukaan varallisuuskorotus tehdään noin 1-2 prosentissa tapauksia. Tätä arviota tukee esitystä varten tehty otanta poliisin rangaistusvaatimuksista, joiden mukaan pääkaupunkiseudulla kesäkuussa 2006 liikenne rikoksista määrättyjä tuhatta sakkoa kohden varallisuuskorotus tehtiin yhteensä 16 tapauksessa. Otanta tehtiin liikenne rikoksia koskevista rangaistusvaatimuksista, koska liikenne rikoksista määrättävien päiväsakkojen rahamäärän keskiarvo on muista rikoksista tuomittavien päiväsakkojen rahamääriä korkeampi ja liikenne rikokseen syyllistyneillä on siten todennäköisesti muista rikoksista sakotettuja useammin myös varallisuutta.

Käytännössä varallisuus korottaa päiväsakon rahamäärää siten vain harvoin, koska asetuksella säädetyt rajat, jotka verotettavan varallisuuden tulee ylittää, jotta rahamäärää korotetaan, ovat suhteellisen korkeat. Nykyisiä korotuksia säädettäessä lain esitoissa todettiin, että tarkoituksena on, ettei esimerkiksi tavanomaiseen käyttöön tarkoitettu asunto tai loma-asunto vaikuttaisi sakon määrään, vaan vain huomattavan suuri varallisuus (HE 74/1998 vp).

Vuonna 2004 päiväsakkoja määrättiin 272 000, joista syyttäjän päätöksellä rangaistus määräysmenettelyssä lähes 233 000 sakkoa. Rangaistus määräysmenettelyssä määrättyistä sakoista valtaosa eli noin 175 000 määrättiin tieliikenne rikoksista ja rikkomuksista. Päiväsakon rahamäärän keskimäärä oli liikenne rikoksissa 14 euroa ja muissa rikoksissa 8 euroa. Sakkokertymä (sisältäen tuomioistuimissa tuomitut ja rangaistus määräysmenettelyssä annetut sakot) vuonna 2004 oli 58,4 miljoonaa euroa.

2.2 Varallisuusverolain kumoamisen vaikutukset sakotuksen kannalta

Nykyisin verohallinto luovuttaa sakotusta varten verotettavaa varallisuutta koskevan tiedon, joka on euromääräinen tieto sakotettavan verotuksessa vahvistetusta nettovarallisuudesta. Sakkolaskuri laskee sen pohjalta valmiiksi varallisuuden aiheuttaman korotuksen päiväsakon rahamäärään. Verotettava varallisuus näkyy myös sakkoa määrättäessä erillisenä euromääräisenä yhden rivin tietueena sakkoa määrävän viranomaisen käyttämässä laskentaohjelmassa eli käytännössä ohjelmaa käyttävän tietokoneen tai matkapuhelimen näytössä.

Varallisuusverolain kumoamisen jälkeen verohallinto kerää edelleen sellaisia varallisuuslajeja koskevia tietoja, jotka ovat tarpeellisia verotusta varten. Verovelvollinen on myös edelleen itse velvollinen ilmoittamaan verotusta varten verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 10 §:ssä lueteltuja varallisuuslajeja, joihin kuuluvat mm. kiinteistöt, osakkeet ja muut arvopaperit, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön osuudet sekä liike- ja ammattitoiminnan varat. Verohallitus on antanut päätöksen

1856/38/2006 ilmoitusvelvollisuudesta ja muistiinpanoista, jonka 8 §:ssä tarkennetaan ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuluvat varallisuuslajit.

Verohallinto ei varallisuusveron poistumisen jälkeen enää kuitenkaan vahvista verovelvollisen verotettavaa varallisuutta vuoden 2005 verotuksen päätyttyä. Varoja ja velkoja koskeva ilmoitusvelvollisuus on jatkossa säädetty verovalvontaa varten. Verotusta varten kerätyt ja ilmoitetut tiedot ovat varallisuuden tunnistamisen yksilöintitietoja, eivätkä ne yleensä sisällä enää varallisuuden arvotietoja. Ilmoitusvelvollisuuden alaisista varoista verovelvollinen tai muu sivullinen taho ilmoittaa verotukseen varallisuuden lajin, lukumäärän ja muut varojen yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot. Varallisuuden yksilöintitietoja voi paperitulosteena olla useita, jopa kymmeniä sivuja. Verohallinto ei voi luovuttaa oikeus- ja poliisihallinnolle kaikkia ilmoitettuja varallisuustietoja sähköisesti (esimerkiksi perheyhtiöiden osakkeet). Verohallinnon keräämiä varallisuuden yksilöintitietoja olisi siten jatkossa hankalaa saada kattavasti ja käyttökelpoisessa muodossa sakkolaskuriin siten, että niitä olisi mahdollista tutkia sakkolaskurin, esimerkiksi matkapuhelimen, näytöltä.

Varallisuuden yksilöintitietojen perusteella ei yleensä ole mahdollista arvioida varallisuuden arvoa. Varallisuusveron poistamisen yhteydessä säädettyä lakia varojen arvostamisesta verotuksessa (1142/2005) sovelletaan vain yrityksen nettovarallisuuden laskentaan sekä kiinteistöveron kohteena olevan kiinteistön verotusarvon määrittämiseen. Varallisuuden arvot lasketaan kiinteistöverotuksen ja yritysvarallisuuden laskennan tarpeisiin, eikä niitä lähtökohtaisesti sellaisenaan voida luontevasti käyttää luonnollisen henkilön varallisuuden arviointiin.

Varallisuusverotuksessa lähtökohtana varojen arvostamisessa käytettiin kumotun varallisuusverolain 11 §:n mukaisesti omaisuuden käypää arvoa verovuoden päättyessä. Käytännössä arvostamisessa käytettiin niin sanotun varovaisen käyvän arvon mukaista arvoa. Esimerkiksi noteerattujen osakkeiden verotusarvo on ollut 70 prosenttia markkina-arvosta (HE 144/2005 vp). Verotuksessa omaisuudelle vahvistettu verotusarvo on siten ollut markkina-arvoa alhaisempi. Tämä on koskenut myös varallisuuden arviointia sakotuksessa. Koska jatkossa arvon määrittämisen perusteena sakotuksessa ei voida käyttää verotusarvoja, arvon määrittämisen sakotuksessa tulisi perustua omaisuuden käypään arvoon, jos varallisuuskorotus säilytettäisiin.

Verotettava varallisuus tarkoittaa nettovarallisuutta eli siitä on vähennetty verovelvollisen velat ja erät verotuksessa hyväksytyt vähennykset. Verohallinto saa jatkossakin tietoa verovelvollisen veloista joko sivullisilta, esimerkiksi rahalaitoksilta taikka verovelvolliselta itseltään veroilmoituksessa. Verohallituksen päätöksen (1856/38/2006) 17 §:n 2 momentissa on lueteltu velat, jotka verovelvollisen on vuoden 2006 verotusta varten veroilmoituksessaan ilmoitettava. Vain sivullisen ilmoittamia velkatietoja on verottajalta suhteellisen kattavasti saatavissa sähköisesti. Sähköisten tietojen ulkopuo-

lelle jäävät verovelvollisen itse ilmoittamat velat samoin kuin verovelvollisen korjaukset sivullisen antamiin tietoihin. Näitä koskevia tietoja ei siten ole mahdollista saada myöskään sähköisesti oikeus- ja poliisihallinnon käyttöön teknisen käyttöyhteyden avulla. Velkojen määrän selvittämistä sakotuksessa nettovarallisuuden laskemista varten ei voitaisi siten perustaa jatkossa yksinomaan verotustietojen varaan, jos varallisuuskorotus säilytettäisiin.

2.3 Varallisuus ja sakotus eräissä EU-maissa

Päiväsakkojärjestelmä on Suomen ohella käytössä muun muassa Ruotsissa, Tanskassa ja Saksassa. Päiväsakkojärjestelmää sovelletaan näissä maissa kuitenkin jonkin verran rajoitetummin kuin Suomessa. Suomessa valtaosa päiväsakoista määrätään tieliikenne-rikoksista tai -rikkomuksista, kun taas mainituissa maissa tieliikenne-rikoksista tai -rikkomuksista määrätään erityisesti ylinopeusrikoksissa useammin kiinteämääräisiä rahasakkoja taikka hallinnollisia maksuseuraamuksia. Tanskassa päiväsakon soveltamisala on rajattu vain tuomioistuimen rikoslakirikoksista tuomitsemiin sakkoihin.

Ruotsissa päiväsakon rahamäärää arvioitaessa otetaan huomioon sakotettavan tulot, varallisuus, elatusvelvollisuus ja muut taloudelliset olosuhteet. Sakotettavan varallisuus korottaa päiväsakon rahamäärää 25 kruunulla, jos varallisuuden nettoarvo ylittää 400 000 kruunua. Jokainen mainitun summan ylittävä 200 000 kruunun varallisuuden lisäys korottaa päiväsakon rahamäärää 25 kruunulla. Rikoksentehtäjän omassa käytössä oleva asunto ja siihen kohdistuvat velat jätetään arvioinnin ulkopuolelle. Sakotettavan tulot ja taloudelliset olot selvitetään esitutkinnassa. Varallisuuden arvon arviointiperusteesta ei ole säännöksiä. Varallisuuden huomioon ottaminen ja sen arvo perustuu yleensä sakotettavan omaan ilmoitukseen.

Tanskassa vain tuomioistuimet määräävät päiväsakkoja rikoslakirikoksista.. Päiväsakon rahamäärä vastaa sakotettavan keskimääräistä päivätuloa ja huomioon otetaan sakotettavan maksukyky mukaan lukien pääomatulot, perhesuhteet ja muut olosuhteet. Arvokkaan omaisuuden omistaminen vaikuttaa päiväsakon rahamäärään, mutta sen tarkempi huomioon ottaminen on tuomioistuimen kokonaisharkinnan varassa. Poliisi ja muu viranomaisiin voi pyytää sakon vahvistamiseksi tarpeellisia tietoja muilta viranomaisilta näiden ylläpitämistä rekistereistä. Tiedot luovutetaan paperimuodossa tai teknisen tiedonsiirron avulla.

Saksassa tuomioistuimet vahvistavat päiväsakon rahamäärän sakotettavan taloudellisten ja henkilökohtaisten olosuhteiden perusteella. Päiväsakon rahamäärän arvioimisen lähtökohdaksi on sakotettavan keskimääräinen nettotulo päivässä. Päivätulon laskemisessa voidaan ottaa huomioon sakotettavan tulot, omaisuus ja muut perusteet. Varallisuus ei kuitenkaan pääsääntöisesti vaikuta sakon määrään. Se otetaan käytännössä

huomioon vain poikkeuksellisesti, jos yksinomaan nettotuloihin perustuva laskentapa johtaisi varakkaan rikoksenteikijän kohdalla hyvin alhaiseen sakkoon.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on tarkistaa varallisuuden huomioon ottamista sakotuksessa koskevat säännökset siten, että sakotettavan maksukyvyyn arviointiin perustuva päiväsakkojärjestelmä koettaisiin oikeudenmukaiseksi ja luotettavaksi. Säännösten tulee toisaalta olla yksinkertaisia ja selkeitä ja menettelyn hallinnollisesti riittävän tehokasta.

Säännöksiä tarkistettaessa on otettava huomioon erityisesti rangaistusmääräysmenettelyn erityispiirteet verrattuna muihin tulo- ja varallisuustietoja tarvitseviin viranomais-tahoihin ja näiden tiedontarpeisiin nähden. Tuomioistuimissa sakotettavan tulo- ja varallisuustietoja on lähtökohtaisesti mahdollista selvittää suullisessa käsittelyssä sekä johdannossa mainitulla tavalla jossain määrin myös kirjallisessa menettelyssä. Rangaistusmääräysmenettelyssä rangaistusvaatimus on sen sijaan kirjoitettava valtaosassa tapauksia rikoksen- tai rikkomuksen tapahtumapaikalla. Päiväsakon rahamäärän suuruuteen vaikuttavat seikat tulee lähtökohtaisesti olla poliisin käytettävissä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla välittömästi rangaistusvaatimusta kirjoitettaessa. Rangaistusmääräyssakkojen määräämisen on myös niiden lukumäärän (233 000 sakkoa vuodessa) vuoksi oltava mahdollisimman yksinkertaista ja selkeää.

3.2. Eri vaihtoehtoja varallisuuden ja sen arvon määrittämiseen sakotuksessa

3.2.1 Poliisi tai syyttäjä selvittäisi ja arvostaisi omaisuuden

a) Kaikki varallisuus selvitettäisiin

Rangaistusmääräysmenettelyssä rangaistusvaatimus on pääsääntöisesti kirjoitettava rikoksen tapahtumapaikalla. Rangaistusvaatimuksen kirjoittaminen ja tiedoksi antaminen on kuitenkin mahdollista lykätä myöhemmin tapahtuvaksi rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 6 §:n mukaisesti. Tämä antaa poliisille mahdollisuuden lähtökohtaisesti selvittää myös sakotettavan varallisuutta ja sen arvoa.

Yhtenä esityksessä tutkittavana mallina on varallisuuden huomioon ottaminen sakotuksessa siten, että poliisi lykkäisi tarvittaessa rangaistusvaatimuksen tiedoksi antamista rangaistusmääräysmenettelylain 6 §:n nojalla sakotettavan varallisuuden selvittämiseksi. Menettely käynnistyisi, kun poliisi saisi verotustiedoista sakkolaskuriin tiedon, onko sakotettavalla verotuksessa ilmoitettua varallisuutta (kyllä tai ei ilman varallisuuden yksilöintitietoja).

Verotustiedoista saadun ilmoituksen perusteella poliisin olisi mahdollista ryhtyä selvittämään muiden lähteiden perusteella varallisuuden määrää ja sen arvoa samoin kuin nettovarallisuuden laskemiseksi velkojen määrää. Lähtökohtana olisi, että varallisuutena otettaisiin huomioon kaikki sakotettavan varat ja velat.

Koska suurimmalla osalla sakotettavia on kuitenkin jotain varallisuutta, poliisi joutuisi selvittämään varojen määrää ja arvoa sekä sakotettavan velkoja valtaosassa tapauksia riippumatta siitä, johtaako selvitystyö korotukseen vai ei. Suuri osa esimerkiksi liikennerikoksista määrättävistä sakoista, joita on noin 175 000, jouduttaisiin siten käytännössä siirtämään myöhemmin tiedoksi annettaviksi. Tämä johtaisi varallisuustietojen hyvin laajaan jälkiselvittelyyn, mikä vaatisi huomattavasti poliisien ja syyttäjien resursseja.

b) Varallisuuden arvon rajan korottaminen

Tapauksia, joissa varallisuuden määrä ja arvo siirrettäisiin rangaistusmääräysmenettelyssä erikseen selvitettäväksi ja sakon tiedoksi antamista lykättäisiin sen ajaksi, tulisi rajoittaa koskemaan vain rajallista määrää varallisuuden arvon määrittämistilanteita, jotta menettely olisi käytännössä mahdollista.

Yksi mahdollisuus rajoittaa erikseen selvitettävien tapauksien määrää olisi säätää, että sakotettavan varallisuus korottaisi päiväsakon rahamäärää vain, jos se ylittäisi tietyn, tapausmäärien karsimiseksi riittävän korkean euromääräisen rajan.

Verohallinto ei kuitenkaan enää vahvista sille ilmoitettujen varallisuuslajien yhteenlaskettua arvoa, koska tällaista ei enää tarvita verotusta varten. Sakotettavan kokonaisvarallisuuden arvoa, jonka perusteella olisi mahdollista karsia erilliseen selvittelyyn vietävät tapaukset, ei ole saatavissa muustakaan viranomaislähteestä. Ainoa vaihtoehto ohjata tapauksia erikseen selvitettäväksi olisi luottaa sakotettavan omaan ilmoitukseen varallisuudestaan. Tätä vaihtoehtoa on käsitelty jatkossa erikseen.

c) Verohallinnolle ilmoitettujen varallisuustietojen hyväksikäyttö

Eduskunnan on 7 päivänä helmikuuta 2007 hyväksynyt hallituksen esitykseen 90/2006 vp sisältyvät ehdotukset kansaneläkelaiaksi, laiksi vammaisetuuksista ja laiksi eläkkeensaajan asumistuesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi. Kansaneläkelaitos tulee jatkossa samaan sosiaalietuuksien myöntämistä varten verohallinnolta tiedot laissa mainituista varallisuuslajeista. Näitä ovat tiedot metsäomaisuudesta pinta-alatietoineen, kiinteistöistä ja niiden kiinteistöverotuksessa vahvistetuista arvoista, verotusta varten lasketusta elinkeinotoiminnan ja maatalouden nettovaroista sekä osuuksista yhtymien nettovaroihin sekä julkisesti noteerattujen osakkeiden ja sijoitus-

rahasto-osuuksien lukumääristä. Etuuden saajan varallisuutena ei oteta huomioon muun muassa asunto-osakkeita, muiden kuin pörssiyhtiöiden (esimerkiksi perheyhtiöiden) osakkeita taikka kulkuvälineitä, koska tietoja ei ole saatavissa verohallinnolta sähköisesti varallisuusverotuksen poistuttua.

Eräissä etuuden myöntämisestä koskevissa erityislaeissa säädetään erikseen miten varat arvostetaan. Omaisuudesta vähennetään myös velat, joista saadaan tiedot hakijalta itseltään pankista saatavalla todistuksella tai hänen toimittamallaan muulla selvityksellä. Kiinteistöt ja elinkeinotoiminnan varat sekä osuudet yhtymän varoista arvostetaan verotuksessa vahvistetun arvon mukaan, mutta eräiden muiden varallisuuslajien osalta erityislaeissa säädetään varallisuuden arvon laskentatavoista

Mainituissa sosiaalietuksia koskevissa laeissa omaksuttua mallia verohallinnolle ilmoitettujen varallisuustietojen hyväksikäyttämisestä ei voitaisi ongelmitta soveltaa sakotuksessa. Varallisuuden yksilöintitietoja voi paperitulosteena olla useita, jopa kymmeniä sivuja, joita olisi käytännössä hyvin hankala saada kattavasti ja käyttökelpoisessa muodossa sakkolaskuriin. Verohallinnolle ei ilmoiteta kaikkia varallisuuslajeja ja velkoja, ja vain osa sille ilmoitetuista tiedoista olisi luovutettavissa oikeus- ja poliisihallinnolle sähköisesti. Eri varallisuuslajeja on sakotuksessa lähtökohtaisesti hyvin vaikea perustellusti asettaa eri asemaan, koska sakon perusteena on sakotettavan yleinen maksukyky. Sakotuksen kannalta olisi lisäksi erikseen ratkaistava, millaisten laskentasääntöjen nojalla arvioitaisiin niiden varallisuuslajien arvo, joihin ei ole verohallinnolta saatavissa luonnollisen henkilön omaisuuden arvostukseen soveltuvaa arvoa. Tällaisten laskentasääntöjen tulisi olla riittävän yksinkertaisia sakotuksessa käsiteltävien tapausten suuren määrän vuoksi.

Verohallinnolle ilmoitettujen varallisuuslajien yksilöintitietojen luovuttaminen aiheuttaisi muutostarpeita verohallinnon ja oikeus- ja poliisihallinnon tietojen luovutukseen. Muutokset aiheuttaisivat kuitenkin vain vähäisiä tietotekniikkakustannuksia, jotka olisivat hoidettavissa nykyisin voimavaroin.

Edellä mainitun vaihtoehdon toteuttamisen lisäkuluina olisi otettava huomioon rangaistusmääräyslomakkeiden uusiminen. Rangaistusmääräyslomakkeissa on nykyisin maininta verotettavaa varallisuutta koskevista euromääräisistä rajoista, jotka johtavat päiväsakon rahamäärän korottamiseen. Koska huomioon otettavan varallisuuden rajat jouduttaisiin nyt kyseessä olevassa mallissa muuttamaan, lomakkeita tulisi tältä osin uusia. Paperisten rangaistusmääräyslomakkeiden uusimiskustannukset on arvioitu 50 000 euron suuruisiksi, minkä suuruinen määräraha olisi otettava huomioon vuoden 2007 lisätalousarviossa oikeusministeriön hallinnonalalla. Sähköisten rangaistusmääräyslomakkeiden muutoksista aiheutuvat kustannukset olisivat vähäisiä.

Mallilla ei olisi vaikutusta sakkokertymään. Varallisuuden selvittäminen aiheuttaisi merkittävää työmäärään lisäystä sakon määrääjille ja etenkin poliisille, joka joutuisi joko itse selvittämään varallisuustietoja rangaistusvaatimusta antaessaan tai tekemään sen syyttäjän pyytämänä lisäselvityksenä syyttäjän antaessa rangaistusmääräyksen.

3.2.2 Vaihtoehtona sakotettavan oma ilmoitus

Varallisuuden määrän ja arvon määrittämiseksi sakotuksessa yhtenä vaihtoehtona olisi perustaa se sakotettavan omaa ilmoitukseen. Varallisuutena otettaisiin tässä mallissa huomioon kaikki sakotettavan nettovarallisuus käypään arvoon arvostettuna.

Käytännössä sakotettavaa pyydetäisiin arvioimaan, ylittääkö hänen varallisuutensa nettoarvo asetuksella säädettävät, eri suuruiseen korotukseen johtavat varallisuuden euromääräiset rajat. Sakotettavan arviointitehtävän helpottamiseksi ja järjestelmän säilyttämiseksi riittävän yksinkertaisena varallisuuskorotukseen johtavia rajoja voitaisiin asetuksella korottaa niin, että siihen johtaisi vain melko huomattava, esimerkiksi 170 000 euron ylittävä, nettovarallisuus. Tämän arvioimiseksi sakotettavan tulisi pysyä sakotustilanteessa esimerkiksi tieliikennerikoksen tapahtumapaikalla arvioimaan omaisuutensa käyvän arvon ja sen vähennyksenä velkojensa määrän.

Jotta sakotettavan ei tarvitsisi selvittää sakon määräämistä varten velkojaan, on harkittu myös vaihtoehtoa, jossa siirryttäisiin ottamaan huomioon nettovarallisuuden sijasta bruttovarallisuus. Siirtyminen käyttämään nettovarallisuuden sijasta bruttovarallisuutta päiväsakon rahamäärän korottamisen perusteena ei kuitenkaan olisi perusteltua, koska bruttovarallisuus ei heijasta sakotettavan todellista maksukykyä tavalla, johon sakotuksessa lähtökohtaisesti pyritään.

Rikoslain 16 luvun 6 §:ssä on sakkovilppinä säädetty rangaistavaksi totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon antaminen viranomaiselle sakotettavan varallisuudesta, jos sakotettavan tarkoitus on hankkia itselleen taloudellista hyötyä. Erehdyksessä annettu väärä arvio omaisuuden määrästä ja arvosta ei siten lähtökohtaisesti täyttäisi rikoksen tunnusmerkistöä, jos tahallisuus ja taloudellisen hyödyn tavoittelu puuttuisivat. Omaisuudelle ei ole lisäksi aina sen lajista riippuen löydettävissä vain yhtä oikeaa absoluuttista käypää arvoa. Sakotettavan on nykyisin mahdollista toimittaa myöhemmin syyttäjälle lisäselvitystä varallisuudestaan rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 11 §:n 3 momentin mukaisesti. Tätä kautta hänellä on periaatteessa mahdollisuus korjata aikaisemmin antamansa arvio varallisuutensa nettoarvosta. Sakotettu joutuisi kuitenkin menettelyn eri vaiheissa omaisuuden määrää ja nettoarvoa arvioidessaan ottamaan huomioon sen, että hän toimii rangaistusuhan alaisena.

Sakotettavan ilmoittamia varallisuustietoja voitaisiin yksittäistapauksessa tarkistaa vertaamalla niitä verohallinnon tietoihin. Tämä on mahdollista voimassa olevan vero-

tustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 19 §:n nojalla. Kuten edellä edellisen vaihtoehdon tarkastelussa on todettu, varallisuus arvostetaan verotuksessa vain kiinteistö- ja yritysverotuksen tarpeita varten. Verohallinnolta on saatavissa yksittäistapauksissa ilmoitusvelvollisuuden piirissä olevasta omaisuudesta sekä tietyistä omaisuuslajeista vain suuntaa antava arvo (esimerkiksi kokonaan kiinteistöverotuksen kohteena olevan kiinteistön kiinteistöverotuksessa käytetty arvo). Koska verohallinnolta ei saada kattavaa tietoa varallisuudesta ja sen arvosta, sakotettavan ilmoittamaa varallisuuden arvoa epäillessään poliisi tai rangaistusmääräystä vahvistava syyttäjä joutuisi siten arvioimaan sakotettavan ilmoittaman omaisuuden käyvän arvon myös muiden lähteiden perusteella. Käytännössä syyttäjä pyytäisi poliisia suorittamaan asiassa lisäselvityksiä.

Verotoimistoissa on poliiseihin ja syyttäjiin verrattuna erityistä taloudellista asiantuntemusta varallisuuden arviointiin liittyvissä kysymyksissä. Yksi vaihtoehto olisi siten se, että poliisit, syyttäjät ja tuomioistuimet voisivat varallisuuden yksilöintitietojen lisäksi yksittäistapauksissa pyytää verohallinnolta lausuntoa sakotettavan varallisuuden käyvästä arvosta ja verohallinnon tiedossa olevista veloista. Tällaisten lausuntojen antaminen ei kuitenkaan nykyisin kuulu verohallinnon lakisääteisiin tehtäviin. Lausuntojen antaminen yksittäistapauksissa oikeus- ja poliisihallinnolle varallisuuden arvon määrittämiseksi sekä velkojen määrän selvittämiseksi sakotuksessa olisi siten lisättävä verohallintolain (1557/1995) 2 §:ään verohallinnon uudeksi tehtäväksi.

Verohallintolain 2 §:n mukaan verohallinnon tehtävät liittyvät nykyisin verotuksen toimittamiseen sekä siihen läheisesti liittyviin erityistehtäviin. Varallisuusveron pois-tamisen jälkeen varallisuuden käyvän arvon ja velkojen määrän selvittämistä koskevien lausuntojen antamisella ei olisi luontevaa liittymäkohtaa verotukseen eikä siten verohallinnon nykyisiin tehtäviin. Tällaisen verohallinnolle sen nykyisten tehtävien valossa vieraan uuden tehtävän säätämistä ei esityksessä ole nähty tarkoituksenmu-kaiseksi.

Varallisuuden huomioon ottaminen päiväsakon rahamäärää vahvistettaessa on eräissä maissa jätetty sakon antajan kokonaisharkinnan varaan. Varallisuuden määrän ja arvon ilmoittaa näissäkin tapauksissa kuitenkin yleensä sakotettava. Periaatteessa olisi mahdollista antaa näin laaja harkintavalta varallisuuden vaikutuksen arvioimisessa tuomioistuimille ja mahdollista myös syyttäjille. Rangaistusmääräysmenettelyn osalta on kuitenkin otettava huomioon oikeusministeriön asettaman työryhmän (ks. 6. Muita asiaan vaikuttavia seikkoja) kehittämissuunnitelmat. Työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti rangaistusmääräysmenettelyn kehittämiseksi selviteltyt poliisin toimivaltuuksien laajentamista niin, että jatkossa syyttäjien voimavaroja säästämiseksi pienet lukumäärältään enintään 15-20 päiväsakot siirtyisivät yksinomaan poliisin määrättäviksi. Jos nämä suunnitelmat toteutuvat, valtaosan päiväsakosta määräisi poliisi ilman, että ne menevät syyttäjän käsiteltäviksi. Näissä tilanteissa sakotettavalla ei

myöskään olisi hänelle nykyisin kuuluvaa mahdollisuutta vastustaa sakkoa yksinomaan tulojen ja varallisuuden arvioimisen osalta toimittamalla syyttäjälle lisäselvitystä.

Sakotettavan omaan ilmoitukseen perustuvassa mallissa valtion saamat sakkotulot pysyisivät todennäköisesti ennallaan. Sakkovilpin mahdollista vaikutusta olisi vaikea arvioida etukäteen. Muutoksilla ei olisi kuitenkaan valtiontaloudellisia vaikutuksia.

Verotettavaa varallisuutta koskevien tietojen poistaminen sakkolaskurista aiheuttaisi vain vähäisiä tietotekniikkakustannuksia, jotka olisivat hoidettavissa nykyisin voimavaroin. Varallisuustietojen tarkistaminen yksittäistapauksissa lisäisi jonkin verran syyttäjien ja verohallinnon työmäärä. Työmäärän lisäys olisi kuitenkin suhteellisen vähäinen, koska varallisuuden tarkistamiseen ryhdyttäisiin vain, jos olisi erityistä syytä epäillä sakotettavien ilmoittamien tietojen oikeellisuutta.

Myös tässä vaihtoehdossa rangaistusmääräyslomakkeiden uusimisesta aiheutuisi arviolta 50 000 euron lisäkulu oikeusministeriön toimialalla, mikä olisi otettava huomioon vuoden 2007 lisämenoarviossa. Sähköisten rangaistusmääräyslomakkeiden muutoksista aiheutuvat kustannukset olisivat hyvin vähäisiä.

3.2.3 Vaihtoehtona varallisuuskorotuksesta luopuminen

Kolmantena vaihtoehtona on selvitetty mahdollisuutta jatkossa luopua varallisuuskorotuksesta sakotuksessa.

Sakon tulee rikoslain mukaan perustua sakotettavan maksukykyyn sakon määräämisen hetkellä. Varallisuuden huomioon ottaminen päiväsakon rahamäärää korottavana tekijänä on nähty tärkeäksi, jotta sakotuksessa voitaisiin ottaa huomioon sakotetun piilevä, mutta sakotushetkellä realisoitumaton maksukyky, jollaista suuren omaisuusmassan hallinta merkitsee. Tällaisen maksukykyyn vaikuttavan seikan huomioon ottamista sakotuksessa on pidetty oikeudenmukaisena.

Pelkän omaisuusmassan vaikutusta sakotettavan todelliseen maksukykyyn voidaan kuitenkin pitää varsin vaikeasti arvioitavana perustana korottaa sakon määrää. Koska varallisuus vaikuttaa sakon määrään myös siitä saadun tuoton (pääomatulojen) kautta, varallisuuskorotus johtaa myös siihen, että omaisuus vaikuttaa sakon määrää korottavasti kaksi kertaa.

Osittain näistä ongelmista johtuen varallisuusrajat, jotka korottavat sakkoa, on asetuksella säädetty suhteellisen korkeiksi. Korotus on näin rajattu koskemaan vain sakotettavia, joiden varallisuus on huomattava. Tämän ratkaisun takana on ollut halu pitää järjestelmä riittävänä yksinkertaisena (HE 74/1998 vp). Ratkaisuun on kuitenkin osal-

taan vaikuttanut myös se, ettei tavanomaisen sakotettavan omassa käytössä olevan varallisuuden ole yleensä katsottu merkittävästi lisäävän sakotettavan arkipäivän maksukykyä. Esimerkiksi luotonannossa kyseinen omaisuus (esimerkiksi asunto-osake tai loma-asunto) on usein sitä vastaan annetun lainan vakuutena eikä näin tätäkään kautta lisää sakotettavan käytössä olevia rahavaroja.

Varallisuuskorotuksen poistaminen vähentäisi sakkotuloja jonkin verran, mutta muutoksella ei olisi valtiontaloudellista merkitystä. Varallisuutta koskevien tietojen poistaminen sakkolaskurista aiheuttaisi vain vähäisiä tietotekniikkakustannuksia, jotka olisivat hoidettavissa nykyisin voimavaroin. Rangaistusmääräyslomakkeita ei välttämättä olisi tarpeen tässä vaihtoehdossa uudistaa, koska varallisuutta koskevat kohdat lomakkeissa voitaisiin ohjeistuksella ohjata jätettäväksi tässä vaiheessa tyhjiksi. Sähköisten ja paperisten rangaistusmääräyslomakkeiden muutoksista ei siten aiheutuisi nyt käsillä olevassa vaihtoehdossa kustannuksia. Rangaistusmääräys- ja rikesakko-menettelyn kokonaisuudistuksen vuoksi lomakkeet tulevat muutaman vuoden kuluessa kokonaisuudessaan uudistettaviksi, missä yhteydessä lomakkeista voitaisiin poistaa myös varallisuutta koskevat maininnat.

3.3 Työryhmän ehdotus

Vaihtoehtoon, jossa tuomioistuin, poliisi tai syyttäjä selvittäisi sakotettavan varallisuuden määrän ja arvon ilman nykyisin käytössä olevia verohallinnon verotettavaa varallisuutta koskevia tietoja liittyisi huomattavia käytännön vaikeuksia. Tämä koskisi erityisesti rangaistusmääräysmenettelyä. Sakotettavan varojen ja niiden vähennyksenä velkojen määrän selvittäminen viranomaisten toimesta luotettavasti muiden lähteiden kuin verotustietojen perusteella esimerkiksi liikenne rikoksen tapahtumapaikalla olisi käytännössä hyvin vaikeaa, lähes mahdotonta.

Rangaistusmääräyksen lykkääminen myöhemmin tiedoksi annettavaksi sakotettavan varallisuuden selvittämiseksi olisi käytännössä järkevää vain poikkeuksellisesti tapausmäärien pysyessä riittävän pieninä. Tämän vuoksi on tutkittu mallia, jossa erilliseen selvittelyyn edellytettäisiin ryhdyttäväksi vain, jos sakotettavan varallisuus ylittäisi tietyn euromääräisen rajan, joka asetettaisiin riittävän korkeaksi. Malli ei kuitenkaan ole toteutettavissa, koska kokonaisvarallisuuden arvoa osoittavaa tietoa, jonka perusteella esimerkiksi tieliikenne rikoksen tapahtumapaikalla tapauksia karsittaisiin erikseen selvitettäväksi, ei ole saatavissa viranomaislähteistä.

Esityksessä on myös selvitetty mallia, jossa varallisuuden huomioon ottamisessa käytettäisiin hyväksi verohallinnolle ilmoitettuja varallisuustietoja. Verohallinto kerää jatkossa verotuksen toimittamista varaten tiedon tietyistä varoista ja veloista. Eri varallisuuslajeja on sakotuksessa kuitenkin lähtökohtaisesti hyvin vaikea perustellusti asettaa eri asemaan, koska sakon perusteena on sakotettavan yleinen maksukyky. Olisi

vaikea perustella miksi esimerkiksi vain tietyt osakkeet, joista on mahdollista saada sähköisesti verohallinnolta tietoja, otettaisiin sakotuksessa huomioon, mutta toisia, joista verohallinnolla ei ole sähköisesti tietoja (perheyhtiöiden osakkeet), ei huomioitaisi sakotuksessa. Lisäksi verohallinnolle ilmoitettavat varallisuuslajit voivat muuttua verotuksen tarpeiden mukaisesti verohallituksen vuosittain antamalla päätöksellä. Tämä heijastuisi välittömästi sakotusta koskevaan lainsäädäntöön. Eri varallisuuslajeille verotuksessa annettava arvo on myös tarkoitettu yritys- tai kiinteistöverotuksen tarpeisiin, eikä sellaisenaan sovellu luonnollisten henkilöiden varallisuuden arvon määrittämiseen. Sakotuksessa huomioon otettavan ja poliisi- ja oikeusviranomaisten selvitetävän varallisuuden rajaaminen vain verohallinnolle ilmoitettuihin varallisuuslajeihin ei ole toteutettavissa ilman huomattavia periaatteellisia ja käytännön ongelmia.

Edellä mainituista syistä esityksessä on katsottu, ettei poliisin, syyttäjän tai tuomioistuinten resursseja ole jatkossa tarkoituksenmukaista käyttää sakotettavan varallisuutta koskevaan selvittelyyn päiväsakon rahamäärää mahdollisesti korottavana seikkana sakkoa määrättäessä.

Esityksessä on siten kahtena käytännössä toteuttamiskelpoisena vaihtoehtoina arvioitu mallia, jossa sakotettava itse ilmoittaisi nettovarallisuutensa sakotusta varten taikka varallisuuden huomioon ottamisesta sakotuksessa luovuttaisiin.

Järjestelmä, joka perustuisi sakotettavan ilmoitukseen varallisuudestaan, edellyttäisi, että sakotettava kykenisi määrittelemään omistamansa varallisuuden käyvän arvon samoin kuin velkojen määrän luotettavasti ja oikein sakotustilanteessa esimerkiksi tieliikennerekoksen tapahtumapaikalla. Tämä olisi usealle sakotettavalle käytännössä hyvin vaikeaa.

Vuoden 1999 sakkouudistuksen yhtenä päätavoitteena oli siirtyä sakotettavan omaan ilmoitukseen perustuvasta järjestelmästä mahdollisimman luotettavaan ja summaariseen menettelyyn soveltuvaan järjestelmään, jossa tulo- ja varallisuustiedot pohjautuvat verotustietoihin. Omaan ilmoitukseen perustuvassa aikaisemmassa järjestelmässä tulo- ja varallisuustietojen valehtelun (sakkovilpin) arvioitiin olevan hyvin yleistä. Sakkovilpin katsottiin tuolloin vähentävän koko rangaistusjärjestelmän uskottavuutta (HE 74/1998 vp s.19).

Esityksessä selvitetty vaihtoehdot sakkovilpin vähentämiseksi varallisuuden ja sen arvon tarkistamismahdollisuuksia kehittämällä ovat rajalliset. Oikeusministeriön asettama työryhmä (ks. 6. Muita asiaan vaikuttavia seikkoja) on myös toimeksiantonsa mukaisesti rangaistusmääräysmenettelyn kehittämiseksi selvitelty poliisin toimivaltuuksien laajentamista niin, että jatkossa syyttäjien voimavaroja säästämiseksi pienet lukumäärältään enintään 15-20 päiväsakot siirtyisivät yksinomaan poliisin määrättäviksi. Jos nämä suunnitelmat toteutuvat, valtaosan päiväsakosta määräisi poliisi il-

man, että syyttäjät vahvistaisivat niitä. Sakkovilpin kannalta yksi mahdollisuus viranomaisaloitteisesti tarkistaa sakotettavan ilmoittamia varallisuustietoja jäisi siten jatkossa pois. Samalla poistuisi myös näissä tapauksissa sakotettavalla nykyisin säädetty mahdollisuus oikaista tulo- ja varallisuustietojaan toimittamalla syyttäjälle niistä lisäselvitystä.

Kiinnijäämisriski sakkovilppinä rangaistavasta varallisuustietojen valehtelusta olisi omaan ilmoitukseen perustuvassa järjestelmässä käytännössä hyvin pieni ja se vähenisi entisestään edellä mainitun rangaistusmääräysmenettelyn kokonaisuudistuksen toteuduttua. Omaan ilmoitukseen perustuva varallisuuden huomioon ottaminen sakotuksessa merkitsisi osittaista palaamista sakkovilpin mahdollistavaan ja epäoikeudenmukaiseksi arvioituun aikaisempaan järjestelmään. Näistä syistä esityksessä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena varallisuuden huomioon ottamista sakotuksessa sakotettavan itse ilmoittamien varallisuustietojen pohjalta.

Kolmesta esityksessä ehdotetusta vaihtoehdosta esityksessä ehdotetaan varallisuuskorotuksesta luopumista.

Varallisuus korottaa nykyisin asetuksella säädetyistä varallisuusrajoista johtuen sakon määrää vain harvoin. Varallisuuskorotuksen käytännön merkitys on siten muodostunut vähäiseksi. Kun verottajalta ei jatkossa enää ole saatavissa verotettavaa varallisuutta eikä siten kattavasti luonnollisen henkilön kokonaisvarallisuuden määrää ja arvoa koskevia tietoja, varallisuuden määrän selvittäminen ja sen arvostaminen sakotuksessa muodostuu käytännössä hyvin hankalaksi. Tämän vuoksi on harkittava sitä, onko varallisuuden huomioon ottaminen päiväsakon rahamäärää vahvistettaessa niin merkityksellistä sakotuksen oikeudenmukaisuuden kannalta, että varallisuuden määrän ja arvon selvittämiseen on perusteltua käyttää nykyistä enemmän viranomaisten voimavaroja.

Päiväsakon rahamäärään korottamista pidetään yleensä oikeudenmukaisena ja perusteltuna suurituloisen ja hyvin varakkaan sakotettavan kohdalla. Tuloa tuottava varallisuus vaikuttaa kuitenkin päiväsakon rahamäärään jo kertaalleen pääomatulon kautta, koska pääomatulo otetaan ansiotulon ohella huomioon sakkoa määrättäessä. Suurituloisen sakotettavan päiväsakon rahamäärä muodostuu siten jo ansio- ja pääomatulojen perusteella huomattavan korkeaksi, ja varallisuuskorotuksen sakkoa korottava vaikutus jää nykyisin tällaisella sakotettavalla hyvin pieneksi. Esimerkiksi 10 000 euroa nettona ansio- ja pääomatuloja ansaitsevalle sakotetulle ilman varallisuutta määrätään päiväsakon rahamääräksi 162 euroa. Yli 85 000 euron varallisuus korottaa tällaisen sakotettavan päiväsakon rahamäärää nykyisten säännösten nojalla kolme euroa 165 euroon ja yli 170 000 euron varallisuus kuusi euroa 168 euroon. Varallisuuden aiheuttama korotus päiväsakon rahamäärään on siten esimerkkinä mainitussa tapauksessa suurituloisella 1,8 tai 3,7 prosenttia.

Keskituloisella eli 2 000 euroa kuukaudessa nettona ansio- ja pääomatuloja ansaitsevalla sakotettavalla päiväsakon rahamäärä on ilman varallisuuden vaikutusta 29 euroa. Päiväsakon rahamäärä samassa tuloluokassa on varallisuuskorotuksen jälkeen 32 euroa (yli 85 000 euron varallisuus) tai 35 euroa (yli 170 000 euron varallisuus). Varallisuuden aiheuttama korotus päiväsakon rahamäärään keskituloiselle on tässä tapauksessa prosentteina 10,3 tai 20,7 prosenttia.

Pienituloiseksi luokitettavalle sakotetulle, jolla on ansio- ja pääomatuloja 500 euroa nettona kuukaudessa, määrättäisiin päiväsakon pienin rahamäärä 6 euroa. Jos hänellä kuitenkin on varallisuutta yli 85 000 euroa, päiväsakon rahamäärä varallisuuskorotuksen jälkeen on 7 euroa ja sakotetulle, jolla on varallisuutta yli 170 000 euroa, päiväsakon rahamäärä on samassa tuloluokassa varallisuuskorotuksen jälkeen 10 euroa. Varallisuuden aiheuttama korotus pienituloiselle, mutta huomattavan varallisuuden omaavalle sakotetulle, on siten tässä tapauksessa 16,7 tai 66,7 prosenttia.

Varallisuus korottaa siten nykyisten säännösten nojalla suhteellisesti eniten pieni- ja keskituloisten sakkoja, kun taas sen suhteellinen merkitys suurituloiselle on vähäinen. Korotuksen suhteellinen vaikutus päiväsakon rahamäärään on suurin hyvin pienituloisella sakotettavalla, jolla on huomattava, mutta syystä tai toisesta tuottoa (pääomatuloa) tuottamaton varallisuus. Oikeudenmukaisuuden kannalta tarkasteltuna varallisuuden aiheuttamaa korotusta päiväsakon rahamäärään tällaisen sakotetun kohdalla voidaan ehkä pitää perusteltuna. Lähemmin tarkasteltuna tähän ryhmään kuuluu todennäköisesti esimerkiksi puolison kuoleman jälkeen arvokkaaseen asunto-osakkeeseen tai kiinteistöön asumaan jäänyt leski tai perheen yhteistä varallisuutta omistava työtön tai kotityötä tekevä puoliso. Tällaisen usein omassa tai perheen käytössä olevan varallisuuden ei voida katsoa välttämättä lisäävän sakotettavan maksukykyä. Mainittu erityisryhmä on myös marginaalisen pieni. Yli 15 vuotiaita verovelvollisia, joilla oli verotettavia tuloja alle 6 000 euroa, mutta verotettavaa varallisuutta yli korkeimman nykyisen varallisuuskorotukseen johtavan määrän 170 000 euroa, oli 1 210 vuonna 2005.

Esityksessä on lähdetty siitä, että jos varallisuuskorotus säilytettäisiin, sen käytännön toteuttamiseen liittyvät vaikeudet muodostuisivat jatkossa huomattaviksi. Omaisuuden arvostaminen käypään arvoon luotettavasti sakotustilanteessa olisi käytännössä lähes mahdotonta. Varallisuustietojen arvioinnin vaikeus ja riittävien kontrollikeinojen puute niiden tarkistamiseksi olisivat omiaan lisäämään sakkovilppiä. Tämä vähentäisi sakotusjärjestelmän uskottavuutta ja hyväksyttävyyttä kansalaisten piirissä.

Varallisuuskorotuksen käytännön merkitys on muodostunut vähäiseksi. Myös eri tulo-ryhmien oikeudenmukaisen kohtelun kannalta varallisuuskorotuksen merkitys on suhteellisen pieni. Vaikka varallisuuskorotus poistetaan, varallisuuden tuotto vaikuttaa

edelleen sakon määrään, koska pääomatulot otetaan huomioon päiväsakon rahamäärään vaikuttavina tuloina. Poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten voimavarat on syytä keskittää rikostutkintaan ja rikosvastuun toteutumiseen, ja seuraamuksen määräämisen tulee olla riittävän yksinkertaista ja selkeää. Näiden syiden vuoksi varallisuuskorotuksen tekemisestä sakotuksessa on varallisuusverolain kumoamisen johdosta perusteltua luopua.

4. Esityksen vaikutukset

Varallisuuskorotuksesta luopumisen vaikutukset eri tuloryhmissä ovat nähtävissä edellä jaksossa 3.3 Työryhmän ehdotus.

Varallisuuskorotuksesta ei ole saatavissa oikeustilastoista tarkkoja tietoja. Tästä syystä sen vaikutuksesta valtion sakkokertymään ei ole luotettavaa tietoa. Varallisuuskorotusta todennäköisesti sovelletaan useimmiten määrättäessä sakkoja tieliikenne rikoksista, joista tuomitut sakotettavat ovat muista rikoksista tuomittuja hyvätuloisempia. Päiväsakkoja määrätään tieliikenne rikoksissa 175 000 vuodessa ja poliisin arvioiden mukaan päiväsakon rahamäärää korotettaisiin varallisuuden vuoksi 1-2 prosentissa tapauksia. Liikenne rikoksista määrättävien päiväsakkojen keskimääräinen lukumäärä on 15. Näiden lukujen pohjalta laskettuina varallisuuskorotuksen arvioidaan tuottavan valtiolle nykyisin noin 200 000-250 000 euroa vuodessa. Sakkotulot vähenisivät siten esityksen johdosta jonkin verran nykyiseen verrattuna. Vähentyneet sakkotulot korvautuisivat osittain poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten työmäärän säästymisellä verrattuna muihin esityksessä esitettyihin vaihtoehtoihin verrattuna. Varallisuuskorotuksesta luopumisella ei olisi valtiontaloudellista merkitystä.

5. Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 15 päivänä joulukuuta 2006 työryhmän valmistelemaan varallisuusveron poistamisen aiheuttamia muutoksia varallisuuden huomioon ottamiseen ja arviointiin päiväsakon rahamäärää vahvistettaessa. Työryhmässä oli sisäasiainministeriön, valtiovarainministeriön, Valtakunnansyyttäjänviraston ja Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen edustajat. Työryhmä luovutti oikeusministeriölle hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksensa 21 päivänä helmikuuta 2007.

6. Muita asiaan vaikuttavia seikkoja

Oikeusministeriö asetti 12 päivänä huhtikuuta 2006 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin laatia ehdotus hallituksen esitykseksi summaarisesta tuomioistuimen ulkopuolisesta rikosoikeudellisesta menettelystä. Työryhmä on suunnitellut rangaistusmääräys- ja rikesakkomenettelyjen uudistamista. Työryhmän tulee saada ehdotuksensa val-

miiksi 31 päivään maaliskuuta 2007 mennessä. Työryhmän toimeksiannossa mainitut tavoitteet ja lähtökohdat rangaistusmääräysmenettelyn uudistamiseksi on otettu tarpeellisilta osiltaan huomioon nyt käsillä olevassa esityksessä suunniteltaessa varallisuuden huomioon ottamista päiväsakon rahamäärää vahvistettaessa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1.1 Rikoslaki

2 a luku. Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta

2 §. *Päiväsakon rahamäärä.* Pykälässä säädetään päiväsakon rahamäärän vahvistamisen perusteista. Koska esityksessä ehdotetaan luopumista varallisuuskorotuksen tekemisestä päiväsakon rahamäärään, pykälästä ehdotetaan poistettavaksi maininnat sakotettavan varallisuuden vaikutuksesta päiväsakon rahamäärään. Pykälän 2 momentista ehdotetaan poistettavaksi maininta siitä, että varallisuus voi korottaa päiväsakon rahamäärää. Pykälän 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi maininta siitä, että sakotettavan kuukausitulon laskemisen ensi sijaisena perusteena on sakotettavan verotuksen mukainen varallisuus sekä maininta siitä, että varallisuus voidaan arvioida muun saatavan selvityksen perusteella, jos varallisuutta ei voida luontevasti selvittää verotustiedoista.

Pykälän 3 momentissa säädetään nykyisin, että asetuksella säädetään tarkemmin varallisuuden huomioon ottamisesta. Momentista ehdotetaan poistettavaksi maininta varallisuudesta. Myös päiväsakon rahamäärästä annettua asetusta tultaisiin lakiehdotuksen voimaan tullessa muuttamaan niin, että sen 1 §:stä poistettaisiin maininta varallisuusverosta tuloista vähennettävänä verona. Varallisuuskorotuksen määrää koskeva asetuksen 4 § kumottaisiin. Luonnos valtioneuvoston asetukseksi päiväsakon rahamäärästä annetun asetuksen muuttamiseksi on esityksen liitteenä 2.

16 luku. Rikoksista viranomaisia vastaan

6 §. *Sakkovilppi.* Voimassa olevan pykälän mukaan sakkovilppiin voi syyllistyä sakotettava, joka hankkiakseen itselleen taloudellista hyötyä antaa viranomaiselle tuloistaan, varallisuudestaan, elatusvelvollisuudestaan tai muusta maksukykyynsä vaikuttavasta seikasta totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon. Koska esityksessä ehdotetaan luopumista varallisuuden huomioon ottamisesta sakotuksessa, pykälästä ehdotetaan poistettavaksi maininta totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon antamisesta viranomaiselle sakotettavan varallisuudesta.

2. Voimaantulo

Laissa nykyisin säädettyjä verotettavaa varallisuutta koskevia tietoja on saatavissa verohallinnolta päiväsakon rahamäärän vahvistamista varten lokakuun 31 päivään

2007 asti. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen vahvistamisen jälkeen ennen edellä mainittua ajankohtaa.

3. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ehdotettuun lakiin ei sisälly perustuslain kannalta ongelmallisia ehdotuksia. Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

1. Laki rikoslain 2 a luvun 2 §:n ja 16 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 2 a luvun 2 §, sellaisena kuin se on laissa 550/1999, ja 16 luvun 6 §, sellaisena kuin se on laissa 563/1998, seuraavasti:

2 a luku

Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta

2 §

Päiväsakon rahamäärä

Päiväsakon rahamäärä on vahvistettava niin, että se on kohtuullinen sakotettavan maksukykyyn nähden.

Kohtuullisena päiväsakon rahamääränä on pidettävä yhtä kuudeskymmenesosaa sakotettavan keskimääräisestä kuukausitulosta, josta on vähennetty asetuksella määriteltävät verot ja maksut sekä kiinteä peruskulutusvähennys. Sakotettavan elatusvelvollisuus voi alentaa päiväsakkoa.

Kuukausitulon laskemisen ensisijaisena perusteena ovat sakotettavan viimeksi toimitetun verotuksen mukaiset tulot. Jos sakotettavan tuloja ei voida luotettavasti selvittää verotustiedoista tai ne ovat olennaisesti muuttuneet viimeksi toimitetun verotuksen jälkeen, ne voidaan arvioida muun saatavan selvityksen perusteella.

Päiväsakko määrätään tuomioistuimessa oikeudenkäynnin aikaisten ja rangaistusmääräysmenettelyssä rangaistusvaatimuksen antamishetken tietojen perusteella. Syyttäjä määrää sakon kuitenkin rangaistusmääräyksen antamishetken tietojen perusteella, jos on ilmennyt, että rangaistusvaatimuksen saaneen maksukyky on vaatimuksen antamishetkellä saatuihin tietoihin verrattuna olennaisesti muuttunut.

Asetuksella säädetään tarkemmin keskimääräisen kuukausitulon laskemisesta, päiväsakon rahamäärän pyöristämisestä, peruskulutusvähennyksen suuruudesta, elatusvelvollisuuden huomioon ottamisesta sekä päiväsakon vähimmästä rahamäärästä.

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

6 §

Sakkovilppi

Joka hankkiakseen itselleen taloudellista hyötyä antaa viranomaiselle sakon määräämistä varten tuloistaan, elatusvelvollisuudestaan tai muusta maksukykyinsä vaikuttavasta seikasta olennaisesti totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon, on tuomittava *sakkovilpistä* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

1.

Laki**rikoslain 2 a luvun 2 §:n ja 16 luvun 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 2 a luvun 2 §, sellaisena
kuin se on laissa 550/1999, ja 16 luvun 6 §, sellaisena kuin se on laissa 563/1998, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 a luku

2 a luku

**Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikos-
kesakosta****Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikos-
kesakosta**

2 §

2 §

*Päiväsakon rahamäärä**Päiväsakon rahamäärä*

Päiväsakon rahamäärä on vahvistettava
niin, että se on kohtuullinen sakotettavan
maksukykyyn nähden.

Päiväsakon rahamäärä on vahvistettava
niin, että se on kohtuullinen sakotettavan
maksukykyyn nähden.

Kohtuullisena päiväsakon rahamääränä on
pidettävä yhtä kuudeskymmenesosaa sako-
tettavan keskimääräisestä kuukausitulosta,
josta on vähennetty asetuksella määriteltävät
verot ja maksut sekä kiinteä peruskulutus-
vähennys. Sakotettavan elatusvelvollisuus
voi alentaa ja hänen varallisuutensa korot-
taa päiväsakkoa.

Kohtuullisena päiväsakon rahamääränä on
pidettävä yhtä kuudeskymmenesosaa sako-
tettavan keskimääräisestä kuukausitulosta,
josta on vähennetty asetuksella määriteltävät
verot ja maksut sekä kiinteä peruskulutus-
vähennys. Sakotettavan elatusvelvollisuus
voi alentaa päiväsakkoa.

Kuukausitulon laskemisen ja varallisuus-
den arvioimisen ensisijaisena perusteena
ovat sakotettavan viimeksi toimitetun vero-
tuksen mukaiset tulot ja varallisuus. Jos
sakotettavan tuloja ja varallisuutta ei voida
luotettavasti selvittää verotustiedoista tai ne
ovat olennaisesti muuttuneet viimeksi toimitetun
verotuksen jälkeen, ne voidaan arvioida
muun saatavan selvityksen perusteella.

Kuukausitulon laskemisen ensisijaisena
perusteena ovat sakotettavan viimeksi toimitetun
verotuksen mukaiset tulot. Jos sakotet-
tavan tuloja ei voida luotettavasti selvittää
verotustiedoista tai ne ovat olennaisesti
muuttuneet viimeksi toimitetun verotuksen
jälkeen, ne voidaan arvioida muun saatavan
selvityksen perusteella.

Päiväsakko määrätään tuomioistuimessa
oikeudenkäynnin aikaisten ja rangaistus-
määräysmenettelyssä rangaistusvaatimuksen
antamishetken tietojen perusteella. Syyttäjä
määrää sakon kuitenkin rangaistusmääräyk-

Päiväsakko määrätään tuomioistuimessa
oikeudenkäynnin aikaisten ja rangaistus-
määräysmenettelyssä rangaistusvaatimuksen
antamishetken tietojen perusteella. Syyttäjä
määrää sakon kuitenkin rangaistusmääräyk-
sen antamishetken tietojen perusteella, jos
on ilmennyt, että rangaistusvaatimuksen

Voimassa oleva laki

sen antamishetken tietojen perusteella, jos on ilmennyt, että rangaistusvaatimuksen saaneen maksukyky on vaatimuksen antamishetkellä saatuihin tietoihin verrattuna olennaisesti muuttunut.

Asetuksella säädetään tarkemmin keskimääräisen kuukausitulon laskemisesta, päiväsakon rahamäärän pyöristämisestä, peruskulutusvähennyksen suuruudesta, elatusvelvollisuuden huomioon ottamisesta sekä päiväsakon vähimmästä rahamäärästä

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

6 §

Sakkovilppi

Joka hankkiakseen itselleen taloudellista hyötyä antaa viranomaiselle sakon määräämistä varten tuloistaan, *varallisuudestaan*, elatusvelvollisuudestaan tai muusta maksukykyynsä vaikuttavasta seikasta olennaisesti totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon, on tuomittava *sakkovilpistä* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Ehdotus

saaneen maksukyky on vaatimuksen antamishetkellä saatuihin tietoihin verrattuna olennaisesti muuttunut.

Asetuksella säädetään tarkemmin keskimääräisen kuukausitulon laskemisesta, päiväsakon rahamäärän pyöristämisestä, peruskulutusvähennyksen suuruudesta, elatusvelvollisuuden huomioon ottamisesta sekä päiväsakon vähimmästä rahamäärästä.

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

6 §

Sakkovilppi

Joka hankkiakseen itselleen taloudellista hyötyä antaa viranomaiselle sakon määräämistä varten tuloistaan, elatusvelvollisuudestaan tai muusta maksukykyynsä vaikuttavasta seikasta olennaisesti totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon, on tuomittava *sakkovilpistä* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

1.

Lag

om ändring av 2 a kap. 2 § och 16 kap. 6 § i strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 2 a kap. 2 §, sådan den lyder i lag 550/1999, och 16 kap. 6 §, sådan den lyder i lag 563/1998, som följer:

Gällande lydelse

2 a kap.

Om böter, förvandlingsstraff och ordningsbot

2 §

Dagsbotens belopp

Dagsbotsbeloppet skall fastställas så att det är skäligt i förhållande till den bötfälldes betalningsförmåga.

Som ett skäligt dagsbotsbelopp skall anses en sextiondedel av den bötfälldes genomsnittliga månadsinkomst, från vilken har avdragits de skatter och avgifter som bestäms genom förordning samt ett fast bas-konsumtionsavdrag. Dagsbotsbeloppet kan sänkas på grund av den bötfälldes försörjningsplikt *och höjas på grund av hans förmögenhet*.

Till grund för månadsinkomsten och förmögenheten skall i första hand läggas den bötfälldes inkomst *och förmögenhet* enligt den senast verkställda beskattningen. Om den bötfälldes inkomster *och förmögenhet* inte på ett tillförlitligt sätt kan utredas på basis av beskattningsuppgifterna eller om de väsentligt har förändrats efter den senast verkställda beskattningen, kan de beräknas enligt andra tillgängliga utredningar.

Dagsboten bestäms i domstol enligt de

Föreslagen lydelse

2 a kap.

Om böter, förvandlingsstraff och ordningsbot

2 §

Dagsbotens belopp

Dagsbotsbeloppet skall fastställas så att det är skäligt i förhållande till den bötfälldes betalningsförmåga.

Som ett skäligt dagsbotsbelopp skall anses en sextiondedel av den bötfälldes genomsnittliga månadsinkomst, från vilken har avdragits de skatter och avgifter som bestäms genom förordning samt ett fast bas-konsumtionsavdrag. Dagsbotsbeloppet kan sänkas på grund av den bötfälldes försörjningsplikt.

Till grund för månadsinkomsten skall i första hand läggas den bötfälldes inkomst enligt den senast verkställda beskattningen. Om den bötfälldes inkomster inte på ett tillförlitligt sätt kan utredas på basis av beskattningsuppgifterna eller om de väsentligt har förändrats efter den senast verkställda beskattningen, kan de beräknas enligt andra tillgängliga utredningar.

Dagsboten bestäms i domstol enligt de uppgifter som gäller under rättegången och i strafforderförfarande enligt de uppgifter

Gällande lydelse

uppgifter som gäller under rättegången och i strafforderförfarande enligt de uppgifter som gäller när straffanspråket framställs. Åklagaren bestämmer dock böterna enligt de uppgifter som gäller när straffordern utfärdas, om det har framkommit att betalningsförmågan hos den som mottagit straffanspråket har förändrats väsentligt jämfört med de uppgifter som gällde då anspråket framställdes.

Genom förordning bestäms närmare hur den genomsnittliga månadsinkomsten skall beräknas och hur dagsbotsbeloppet skall avrundas, samt om baskonsumtionsavdragets belopp, om beaktande av försörjningsplikt och förmögenhet och om dagsbotens minimibelopp.

16 kap.

Om brott mot myndigheter

6 §

Bötesfusk

Den som i syfte att bereda sig ekonomisk vinning ger en myndighet för fastställande av böter väsentligt osanna eller vilseledande uppgifter om sina inkomster, sin förmögenhet, sin försörjningsplikt eller om någon annan omständighet som inverkar på hans betalningsförmåga, skall för *bötesfusk* dömas till böter eller fängelse i högst tre månader.

Föreslagen lydelse

som gäller när straffanspråket framställs. Åklagaren bestämmer dock böterna enligt de uppgifter som gäller när straffordern utfärdas, om det har framkommit att betalningsförmågan hos den som mottagit straffanspråket har förändrats väsentligt jämfört med de uppgifter som gällde då anspråket framställdes.

Genom förordning bestäms närmare hur den genomsnittliga månadsinkomsten skall beräknas och hur dagsbotsbeloppet skall avrundas, samt om baskonsumtionsavdragets belopp, om beaktande av försörjningsplikt och om dagsbotens minimibelopp.

16 kap.

Om brott mot myndigheter

6 §

Bötesfusk

Den som i syfte att bereda sig ekonomisk vinning ger en myndighet för fastställande av böter väsentligt osanna eller vilseledande uppgifter om sina inkomster, sin försörjningsplikt eller om någon annan omständighet som inverkar på betalningsförmågan, skall för *bötesfusk* dömas till böter eller fängelse i högst tre månader.

LIITE 2**Valtioneuvoston asetus
päiväsakon rahamäärästä annetun asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta**

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty oikeusministeriön esittelystä, *kumotaan* päiväsakon rahamäärästä 21 päivänä toukokuuta 1999 annetun asetuksen (609/1999) 4 §, sellaisena kuin se on asetuksessa 1037/2001, ja *muutetaan* 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on osaksi asetuksessa 613/2005, seuraavasti:

*1 §**Keskimääräinen kuukausitulo*

Tulosta vähennettäviä veroja ja maksuja ovat:

- 1) valtion tulovero ansio- ja pääomatulosta;
- 2) kunnallisvero;
- 3) kirkollisvero;
- 4) vakuutetun sairausvakuutusmaksu;
- 5) työntekijän työeläkevakuutusmaksu;
- 7) palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu;
- 8) jäännösveron korot;
- 9) ennakon viivekorko.